

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФІНАНСОВОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ГОСПОДАРСТВ РАЙОНУ

І.І.Червен, доктор економічних наук, професор

І.В.Кушнір, кандидат економічних наук, доцент

Миколаївський державний аграрний університет

Обґрунтовано та апробовано методичні підходи до фінансової характеристики господарств району як потенційних позичальників кредитних ресурсів.

Обоснованы и апробированы методические подходы к проведению финансовой характеристики хозяйств административного района как потенциальных заемщиков.

Невідкладність розв'язання проблеми кредитного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників зумовила необхідність створення за державної підтримки вітчизняної системи кредитування аграрного сектора, яка б базувалася на врахуванні вимог та інтересів суб'єктів кредитних відносин. Важливим складовим елементом цієї системи є фінансова оцінка господарств конкретного району, як потенційних позичальників, з метою визначення кредитоспроможності аграрного сектора на регіональному рівні.

Дослідженню багато-аспектних питань становлення й розвитку кредитних відносин сільськогосподарських товаровиробників із комерційними банками присвячено праці В.Я.Амбросова, В.М.Алексійчука, О.Є.Гудзь, Б.А.Дадашева, М.Я.Дем'яненка, С.А.Кравченко, П.А.Лайка, С.С.Осадця, А.В.Сомика та багатьох інших. Між тим глобальний підхід до кредитування все ще не відіграє належної ролі, тому актуальними залишаються дослідження проблем та розроблення науково обґрунтованих пропозицій щодо методичних підходів до оцінки фінансових показників господарств району.

На прикладі Очаківського району Миколаївської області проведемо оцінку сільськогосподарських підприємств як потенційних позичальників.

На початок 2005р., за даними районного відділу статистики, в Очаківському районі діяло 115 сільськогосподарських формувань

різної організаційно-правової форми та форм власності, серед яких 13 господарських товариств, 5 приватних підприємств, 1 виробничий кооператив, 95 фермерських господарств. На кінець 2005р. в районі залишилося 12 сільськогосподарських товариств, у тому числі 9 акціонерних, один сільськогосподарський кооператив, одне товариство з обмеженою відповідальністю, одне приватне підприємство. Середньорічна чисельність працівників, зайнятих у сільському господарстві, у 2005р. в порівнянні з 2004р. зросла на 92% і складала 4648 осіб.

Важливим показником фінансового стану підприємств є забезпеченість власними оборотними коштами, їх хронічна нестача слугує ознакою банкрутства [1]. Проаналізуємо даний показник, розрахунки оформивши у таблиці 1.

Таблиця 1

**Забезпеченість власними оборотними коштами
господарств Очаківського району**

Показник	На початок 2005 р.	На кінець 2005 р.	Відхилення	
			абсолютне	%
Джерела власних коштів (підсумок I, II і V розділів пасиву балансу)	123482,1	163087,2	39605,1	132,1
Довгострокові зобов'язання (р. 480)	2229,0	12149,9	9920,9	545,1
Усього джерел власних і приторгованих до них коштів	125711,1	175237,1	49526,0	139,4
Необоротні активи підсумок розділу I активу балансу (р. 080)	105034,7	136825,9	31791,2	130,3
Наявність власних оборотних коштів	20676,4	38411,2	17734,8	185,8

Як бачимо, забезпеченість господарств власними обіговими коштами зросла більш ніж у півтора рази (на 85,8%), що свідчить про покращення господарської діяльності.

За таблицею 2 проаналізуємо наявність джерел формування оборотних засобів сільськогосподарських підприємств району.

Аналіз даних таблиці 2 показує, що у 2004р. основних джерел для формування запасів було недостатньо. У 2005р. ситуація значно покращилася. Загальний розмір джерел формування запасів зріс вдвічі. На кінець 2005р. у цілому по району спостері-

гається надлишок джерел утворення запасів. Проте власних оборотних засобів протягом 2004-2005рр. господарствам не вистачає, що змушує їх залучати кредити. У 2004р. баланс господарств Очаківського району був низьколіквідним. Господарства могли погасити свої зобов'язання лише у довготерміновому періоді. У 2005р. стан господарств значно поліпшився, баланс району є ліквідним, тобто вцілому господарства можуть розрахуватися за своїми зобов'язаннями у поточному періоді, проте не на першу вимогу кредиторів. Розрахуємо узагальнений коефіцієнт ліквідності.

Таблиця 2

**Джерела формування оборотних коштів
у господарствах Очаківського району у 2005р.**

№ з/п	Показник	2005 р.		Зміна за період (+/-)
		на початок	на кінець	
1.	Джерела власних засобів за мінусом іммобілізації (р. 380 + р. 430 + р. 630)	123482,1	163087,2	123482,1
2.	Необоротні активи (р. 080)	105034,7	136825,9	105034,7
3.	Наявність власних оборотних засобів (р.1-р.2)	18447,4	26261,3	18447,4
4.	Довгострокові кредити та залучені засоби (р. 480)	2229	12149,9	2229
5.	Наявність власних оборотних засобів і довгострокових джерел формування запасів і витрат (р. 3 + р. 4)	20676,4	38411,2	20676,4
6.	Короткострокові кредити та зобов'язання (р.500)	2060,2	4037,5	2060,2
7.	Загальний розмір основних джерел формування запасів (р. 5 + р.6)	22736,6	42448,7	22736,6
8.	Загальний розмір запасів (р. 100 + р. 110 + + р. 120 + р. 130 + р. 140)	24109,9	34530,2	24109,9
9.	Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних засобів (р. 3 - р. 8)	-5662,5	-8268,9	-2606,4
10.	Надлишок (+) або нестача (-) власних і довгострокових залучених джерел формування запасів і витрат (р.5 - р.8)	-3433,5	3881	7314,5
11.	Надлишок (+) або нестача (-) загального розміру основних джерел формування запасів і витрат (р.7 - р.8)	-1373,3	7918,5	9291,8

Проаналізуємо ліквідність балансу, застосовуючи коефіцієнти ліквідності. Показники відобразимо в таблиці 3.

Таблиця 3

**Динаміка ліквідності балансу сільськогосподарських підприємств
Очаківського району**

Показники	Оптимальне значення	На 1.01.04 р.	На 1.01.05 р.	На 1.01.06 р.
Абсолютна ліквідність	0,2 – 0,25	0,067172895	0,047071501	0,102222481
Поточна ліквідність	> 0,6	0,557178846	0,76006629	1,225644461
Загальна ліквідність	> 1,0	1,629716802	2,199757209	3,237249133

Протягом періоду, який аналізується, показники ліквідності покращуються. Так, у 2003р. господарства району не мали достатньо оборотних коштів і могли розрахуватися за своїми зобов'язаннями лише у перспективі. У 2004р. коефіцієнт поточної ліквідності зріс до нормативного значення, а отже господарства могли погасити свої борги за рахунок поточних активів. У 2005р. показники покращилися, проте грошових коштів для покриття заборгованості все ще недостатньо.

Важливим етапом оцінки фінансового стану є аналіз ділової активності. Основними завданнями аналізу ділової активності виступають оцінка господарської ситуації; виявлення факторів і причин досягнутого стану. Метою аналізу ділової активності є одержання ключових показників обґрунтованої оцінки стану об'єкта і перспектив його розвитку. Показники ділової активності відображає таблиця 4. Для проведення аналізу, крім форми 1 “Баланс”, використано форму 2 “Звіт про фінансові результати”.

Показники фінансової стійкості розраховано в таблиці 4.

Як свідчать дані таблиці, коефіцієнти автономії та фінансування протягом 2003–2005рр. знаходяться в межах нормативу. Частка власного капіталу в структурі майна у 2005р. дещо зменшилася, проте є значною і даний факт не становить загрози для фінансового стану. Коефіцієнт фінансування в порівнянні з 2004р. знизився, проте перевищує критичне значення, отже майна підприємств району достатньо, щоб погасити їх заборгованість. А

от частка своїх оборотних засобів у власному капіталі недостатня, що підриває фінансову стійкість.

Таблиця 4

**Динаміка фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств
Очаківського району**

Показники	Оптимальне значення	На 1.01.04 р.	На 1.01.05 р.	На 1.01.06 р.
Коефіцієнт автономії	0.5 – 0.66	0,728	0,737	0,727
Коефіцієнт маневрування	0.4 – 0.6	0,125	0,118	0,275
Коефіцієнт фінансування	> 2.0	4,630	6,123	4,772
Коефіцієнт інвестування	> 1.0			
Коефіцієнт фінансового ризику	<0,2	0,216	0,163	0,210
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,75–,9	0,740	0,753	0,790

У 2005р. зріс коефіцієнт фінансового ризику, на 1грн. власного капіталу припадає 0,21 грн. позичкового, у 2004р. цей показник становив 0,16 грн. Загалом фінансовий стан району є стійким і покращується, про що свідчить зростання коефіцієнта фінансової стійкості.

Наостанок дамо оцінку фінансовим результатам діяльності господарств району (таблиця 5).

Аналізуючи таблицю, бачимо, що доход від реалізації зріс у порівнянні з 2003р. майже втричі, в порівнянні з 2005р. — на 44,2% при зростанні собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) лише на 43,4% та 15,4% відповідно. За всіма показниками спостерігається зростання. Зокрема, валовий прибуток на 1 грн. витрат на виробництво і реалізацію у 2005р. склав 35 коп., у 2004р. — 28,4коп., у 2003р. сукупний фінансовий результат був негативним (збиток). 1 грн. активів у 2005р. принесла 0,6 грн. чистого прибутку. Це низький показник. Проте в порівнянні з минулими роками він зріс. Покращився і коефіцієнт рентабельності власного капіталу — у 2005р. на 1 грн. власного капіталу отримано 8 коп. чистого прибутку, що трохи перевищує прибуток на 1грн. в 2004р.

Запропоновані методичні підходи до фінансової характеристики господарств району доцільно і доречно використовувати і стосовно інших адміністративно-територіальних одиниць.

Таблиця 5

Динаміка показників фінансових результатів сільськогосподарських підприємств Очаківського району

Показники і порядок розрахунку	Роки			2005р. у % до	
	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2003 р.	2004 р.
1. Валовий прибуток від реалізації тис.грн. (ф.2, код 050)	4939,1	10064,4	14508,2	293,7	144,2
2. Собівартість реалізованої продукції, тис.грн. (ф.2, код040)	28467,2	35381,1	40815,8	143,4	115,4
3. Чистий прибуток, тис.грн. (ф.2, код 220)	-3099,6	5921,4	9525,5	-307,3	160,9
4. Середньорічна сума активів, тис.грн. (ф.1, код 280)	156271,8	147277,8	166388,3	106,5	113,0
5. Середньорічна сума власного капіталу, тис.грн. (ф.1, код380)	115636,4	107821,5	121663,1	105,2	112,8
6. Коефіцієнт рентабельності продукції (р.1/р.2)	0,174	0,284	0,355	0,182	0,071
7. Коефіцієнт рентабельності капіталу (р.3/р.4)	-0,020	0,040	0,057	0,077	0,017
8. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу (р.3/р.5)	-0,027	0,055	0,078	0,105	0,023

Проаналізувавши фінансово-економічну діяльність підприємств АПК Очаківського району можна стверджувати, що відбувається фінансове оздоровлення сільського господарства. Чітко визначеної спеціалізації район не має. Показники платоспроможності знаходяться в межах нормативу (крім коефіцієнта абсолютної ліквідності) та мають тенденцію до зростання. В цілому господарства мають нормальний фінансовий стан і не залежать від позикових джерел, хоча власних джерел покриття запасів їм не вистачає.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ключан В.П., Костаневич Н.І. Методичні підходи діагностики можливого банкрутства сільськогосподарських підприємств // Економіка АПК. - 2003. - №6. - с.69-70.